

MARK TWAIN

Les aventures de Tom Sawyer i Huckleberry Finn

JOHN STYLE

L'autor i crític Ambrose Bierce va descriure el realisme com "l'art de figurar la natura com si fos vista per gripaus" i de tenir "l'encant d'un paisatge pintat per un talp, o una història escrita per un cuc". Aquesta definició li hauria d'haver fet gràcia a Mark Twain, nascut Samuel Langhorne Clemens (1835-1910), per l'humor mordaç i perquè tota la seva obra es pot entendre com una sèrie de negociacions entre el realisme i el *romance*. Twain va insistir una vegada "tots els meus llibres són biografies".

Molt sovint utilitzava l'experiència personal sense ocultar-ho com a base dels seus temes narratius dels llibres de viatge que li van donar la fama inicialment, però també a les novel·les, fruit d'un esforç més d'imaginació. En aquestes es pot veure com hi ha intents de resoldre les seves divisions interiors i crear un sentit de continuïtat entre el seu present i el seu passat. També es cospa la seva confiança en el sentit comú malgrat ser molt crític, el pragmatisme i la concepció americana de progrés, així com la relació emocional amb la seva infantesa i la "infantesa" de la seva regió i nació.

Tot allò que hi ha de millor en la ficció de Twain està relacionat amb el que s'anomena "la temàtica de Hannibal", o sigui, les seves experiències com a nen a l'estat de Missouri, quan encara hi havia l'esclavitud, i els anys com a pilot d'un vaixell de vapor al Mississipi. No era una qüestió de pura nostàlgia pels dies gloriosos d'abans de la Guerra Civil, ni una simple idealització romàntica de la joventut, la contemplació de la qual donava, segons el mateix Twain, "un sentit nuvolós d'haver sigut un príncep una vegada, en un país encantat, llunyà, i d'estar ara a l'exili, i desolat". Més bé era que Twain va reconèixer que els seus anys com a nen i jove, al Sud en els temps previs a la Guerra Civil, l'havien format per a bé i per a mal, li havien donat les seves particulars percepcions, format el seu vocabulari, i definit allò que més estimava i odiava. Per tant, explorar aquests anys va ser explorar la naturalesa sovint equívoca de la seva visió. També, Twain intuïa que el forat, la divisió, que sentia entre la seva identitat i les seves experiències abans i després de la guerra, tot i que era conscient que eren pròpies i particulars, a la vegada van ser vistes com típiques i representatives d'una societat en transformació. D'aquesta manera va arribar a entendre que aquesta divisió o aquest forat era una forma de començar o almenys comprendre la seva nació i el temps en què vivia.

Twain va arribar al poble de Hannibal, Missouri, a la riba del gran riu Mississipi, quan tenia quatre anys. Un poble d'aproximadament mil habitants, que havia passat de ser un poble de frontera a convertir-se en una maresma. Deixant l'escola als dotze anys, Twain començava a treballar d'aprenent en una

impresnta, i a partir dels divuit anys va viatjar extensivament pel Sud i Est dels Estats Units. A darreries dels anys 50, el nostre autor tornà al Mississipi, on es va llicenciar com a pilot de vaixell de vapor. Després dels anys a Hannibal, aquest període de la seva vida era la més formativa. “Amava aquesta professió molt més que qualsevol de les que he tingut des de llavors”, va explicar Twain a *Life on the Mississippi* (1883), “la raó és òbvia: un pilot, en aquells dies, era l’únic ésser humà sense cadenes i absolutament independent sobre la faç de la terra”.

L’experiència de ser pilot va ser una lliçó de llibertat que li va servir per a tota la vida. Durant la Guerra Civil, Twain va viatjar a l’Oest, on va començar a treballar de periodista, adoptant el pseudònim Mark Twain a partir de 1863. L’any 1865 li va arribar la fama com autor, amb la publicació del conte “The Celebrated Jumping Frog of Calaveras County” [La famosa granota saltadora del comtat de Calaveras]. Encara que no és un text llarg, ja s’hi noten els ingredients vitals de l’art de Twain: l’humor bast de la frontera Sudoest i Oest, un narrador retratat amb cura i amb força, i sobretot l’ús creatiu del llenguatge dialectal i el sentit d’una expressió narrativa que neix de la tradició oral, com si fos en aquell moment contat en directe al públic, als lectors.

En aquesta època Twain també donava lectures públiques, en què la seva personalitat vivaç i la seva capacitat de produir observacions que van esdevenir cites populars li van proporcionar fama i diners.

Twain va començar a convertir les experiències de Hannibal en una sèrie d’articles, posteriorment recollits en el llibre *Life on the Mississippi*. En aquest text, l’autor contrasta el somniador romàntic que era, qui veia el Mississipi en termes de “gràcia”, “bellesa” i “poesia”, amb el realista empíric en que esdevingué després de llicenciar-se com a pilot. Com a tal veia el riu com una eina, un lloc de feina i maniobres complexes. Aquest model, que contrasta el *romance* del passat amb el realisme del present, serveix per explicar els canvis socials a una escala més gran. En aquest sentit, el Sud de després de la guerra s’associa amb un nou realisme, i gaudeix d’una sensació de “progrés, energia i prosperitat”. Però aquest contrast és equívoc, variable, ja que en un moment el *glamour* del passat es nega, mentre en un altre el text es torna melangiós i amb retrets. De vegades el pragmatisme i el progrés es celebren, de vegades són motiu de queixa i tristor. A més a més, no hi ha un intent obert de resoldre aquesta contradicció.

A l’obra *The Adventures of Tom Sawyer* (1876) s’aprecien confusions, si no iguals, similars. El *St. Petersburg* del llibre és una clara evocació del Hannibal de la infància de l’autor, però això no vol dir que fos un llibre dirigit a un públic infantil. De fet, Twain expressava els seus dubtes sobre qui seria el lector ideal, i això es comprova amb aquesta incertesa en la narrativa. Encara que de vegades hi ha una immediatesa en el llenguatge, en altres és més distanciat, en un intent de ser sofisticat, madur i refinat. Hi ha els components típics de les fantasies infantils. Algunes d’aquestes fantasies són l’oportunitat excitant de sentir els adults lamentar la teva mort inesperada, els fantasmes i els homes del sac, la trobada d’un tresor i altres més propis d’un discurs adult com la història de Tom i Becky que és una parodia clara del festeig d’adults. El narrador anònim utilitza un to irònic i de certa superioritat sobre la gent ximple del poble, i segueix un impuls a l’elegia. L’única manera de resoldre les contradiccions entre passat i present és d’imposar sobre la història les nocions

de desenvolupament personal i millora social, o sigui, el mite del progrés. Així, Tom no resulta ser “mal” noi, com diu la Tia Polly, sinó “un trapella”.

Al final de la història, en Tom mostra la seva part més noble i autèntica tot assumint el paper protector masculí envers la Becky i actuant com a mantenidor de la justícia social. La integritat i santedat de la comunitat es confirma en la revelació de Tom de la maldat del Injun Joe i el seu assassinat. A més sembla ser que el Tom està preparat per oferir consells sobre els avantatges de la respectabilitat, en dir al seu amic Huck Finn “No et podem deixar a la colla si no ets respectable, saps?”. Aquesta temptativa de resoldre les divisions de la narrativa no té èxit, i precisament és la discontinuïtat de la història l'element remarcable d'aquesta obra. Això està implícit en la decisió de l'autor de donar el mateix pes al final de la història a la veu del personatge fora de la llei que és Huck quan es resisteix a les persuasions d'en Tom. “No és per a mi; no hi estic acostumat,” diu Huck a Tom, “és terrible trobar-se tan lligat”.

Aquesta veu del marginat domina per complet l'obra més important de Mark Twain, que és *Les aventures de Huckleberry Finn*, escrita el 1876 i publicada el 1885. L'estil directe emprat pel narrador, que es dirigeix al lector d'una manera que sembla espontània, sincera i sense premeditació, esdevingué una característica del gènere de la ficció americana posterior. La història té una estructura de narrativa picaresca, que no ens sorprèn si sabem que el Quixot era un dels llibres preferits de Mark Twain. El llibre flueix com el mateix Mississipi i els personatges, episodis i esdeveniments apareixen sense avís, com per exemple quan Jim o Tom Sawyer reapareixen justament quan menys s'espera el lector. Com en les grans obres de Melville i Whitman, en *Huckleberry Finn* es mostra com un camp obert, descrivint un esperit lliure sense estructura i no reconstruït. No arriba a una conclusió convencional sinó que acaba mirant el camí sense límits amb el protagonista escapant, tal com seguiran moltes narratives americanes *a posteriori*.

La història presenta un dilema moral central quan en Huck ha de decidir si traïx o no el seu amic, l'esclau fugitiu Jim. El protagonista ha d'escollir entre la llei i la llibertat, les sancions de la comunitat i les percepcions de la justícia individual, civil i natural. Ell tria la justícia i així mostra la creença de l'autor en la puresa d'allò asocial, de la innocència aborigen. El Huck és un “sant” grotesc, és un tipus de salvador estrany perquè no sap que està fent bé, les seves nocions del bé i del mal, la salvació i la condemna, han estat formats per la societat. Així que quan ell està fent bé creu que està fent mal, i viceversa. El seu sistema de creences es troba en conflicte amb els seus instints correctes: d'aquí els termes amb els quals descriu la seva decisió final de no traïr al Jim: “Bé, doncs, declara Huck, aniré a l'infern”.

A més a més hi ha un contrast entre la ribera i el riu, en què la riba és un element fix i el riu dinàmic. A la riba tothom té un paper social, tothom està obsessionat amb les aparences i les actuacions hipòcrites, i utilitza el llenguatge per amagar el sentit i el sentiment d'altres i de si mateix. Tothom es comporta com actor, amb línies per recitar, roba per portar, coses a fer en lloc de ser un individu independent. Com a contrapunt a això, en Huck quan és a la riba constantment oblida quin paper està fent, qui se suposa que és.

El protagonista, Huck, es presenta com una figura profundament realista i alhora romàntica: un pragmatista i un somiador, una figura simple i un home noble, un cavaller gentil perfecte, que sembla ser honorable, quasi cavalleresc,

precisament perquè està aferrat a les realitats.

Aquesta obra no ha estat precisament considerada com a perfecta i són els darrers capítols els que han estat més criticats. Potser amb la reaparició de Tom Sawyer i la reducció de l'esclavitud de Jim a nivell de farsa. Per totes les protestes del Huck pel comportament del Tom, o la seva famosa declaració final d'independència, la comèdia perd la seva capacitat incisiva. Els problemes morals són minimitzats i les divisions familiars de l'obra de M. Twain tornen a reparèixer. Sembla ser que començava a tenir dubtes sobre l'efectivitat i viabilitat del seu protagonista.

Tot i així *Huckleberry Finn* mereix la consideració de la primera gran novel·la americana, que inspirà Ernest Hemingway, i sens dubte és l'obra cabdal de Mark Twain.